

Posudek na bakalářskou práci

Autorka práce: Ivana Křížová

Název práce: Sebevědomí v perspektivě dětí – pojetí a projevy

Bakalářská práce Ivany Křížové se zabývá laickou psychologií. Jeden z ústředních psychologických pojmů – sebevědomí – nahlíží z pohledu laiků, kteří jej rovněž užívají, avšak dávají mu pravděpodobně odlišný význam, než má psychologická terminologie. Cílem práce bylo popsat, jak pojmu sebevědomí rozumí děti, k jakému chování tento pojem přiřazují a jak sebevědomé chování hodnotí.

Zcela původním zadáním práce bylo mapování rozdílů v pojmání sebevědomí mezi dívkami a chlapci, tj. jaké chování je projevem (pozitivního a negativního/přílišného) sebevědomí u dívek a u chlapců, respektive pro dívky a pro chlapce. Toto počáteční zaměření se ve výzkumu postupně upozadovalo a v konečné verzi vystupuje mezi dílčími cíli práce již pouze jako reziduum. Ačkoliv se jedná o spíše okrajovou otázku, přesto nabízí jedny z nejzajímavějších výzkumných výsledků. V tomto ohledu práce potvrdila některá známá zahraniční zjištění, zejména že chlapci jsou viděni jako sebevědomější a dále že dívčí sebevědomí častěji než chlapecké vychází z externích zdrojů. Je škoda, že tyto výsledky nebyly podrobněji diskutovány v kontextu pramenné literatury.

Sběr dat proběhl pomocí dotazníku s především otevřenými otázkami. Dotazník považuji za vcelku zdařilý – otázky se soustřeďují na hlavní téma, ale přitom k němu přichází z různých úhlů pohledu, otázky jsou formulovány dostatečně široce, aby nenastalo zkreslení žákovských odpovědí, délka dotazníku je přiměřená, formulace odpovídají věku respondentů/ek. Jako doprovodnou metodu autorka použila sociometrický dotazník, jehož opodstatnění je sporné. Domnívám se, že jeho zahrnutím se zaměření práce nadbytečně rozostřilo. Navíc data z něj nejsou ani důsledně vytěžena (v práci tomu není věnována samostatná kapitola, nýbrž se pouze dozvídáme souhrnné výsledky v závěrech).

Data z hlavního dotazníku byla po přepsání a základní kategorizaci, která představovala především spojení tematicky blízkých odpovědí, následně zpracovávána ve dvou fázích. V první se autorka zaměřila na kvantifikaci odpovědí. V druhé se pak pokusila o hlubší kvalitativní zpracování. Tyto fáze se do značné míry kryjí s dvěma přístupy vůči datům, a to přes konkrétní děti (komplexnost osobního pojetí) a přes konkrétní otázky (agregované výsledky k dílčím tématům). Bohužel však v obou liniích zpracování dat autorka nebyla dostatečně důsledná, obzvláště to platí o kvalitativním rozboru pohledu jednotlivých dětí. Pokud by byla, mohla jasněji odpovědět na otázku, jaký je vztah mezi sebevědomím jako pojmem (obecné vymezení slova) a sebevědomím jako označením pro konkrétní jevy z dětem známé reality (přiřazení sebevědomí k projevům a jejich hodnocení). Stávajícím výsledkem je neúplný a vnitřně nekoherentní obraz role sebevědomí v dětském světě. Jak moc provázanost v interpretacích výsledků chybí je zřejmé v části, kdy autorka prezentuje 14 pojetí sebevědomí (která jsou sama o sobě pozoruhodná), aniž by komentovala jejich vzájemné vazby. Nevíme tedy, zda se jedná o vymezení disparátní, či vzájemně se prolínající. Tato otázka by mohla být jedním z námětů pro diskusi v rámci obhajoby.

Data obsahují několik zajímavých momentů, z nichž (kromě výše zmíněných genderových nálezů) zdůrazním především dva. Jedním je silně ambivalentní konotace sebevědomí – na jedné straně je sebevědomí pozitivní charakteristika, která vyrůstá zejména ze schopností jedince, na druhé straně je ale i negativní charakteristikou, která se projevuje povýšenectvím, předváděním a agresí. Autorka sice tento rozdíl zachytila, ale hlouběji jej bohužel neanalyzovala. Z textu se nedozvíme, zda se jedná o různé definice jednotlivých dětí, nebo zda se obě polohy vyskytují v pojetí konkrétních dětí. To je

přítom klíčové pro pochopení toho, jak děti pojem sebevědomí užívají, nakolik podle něj hodnotí své okolí a zda funguje jako orientační bod pro budování jejich vlastní identity. Druhým zajímavým momentem je míra stability sebevědomí a naopak jeho situačnosti. I zde platí, že z analýzy nevyplývá, zda se jedná o souběžné charakteristiky uváděné jednotlivými dětmi či nikoliv.

Tato zjištění můžeme považovat za relativně nová (i když bohužel nedostatečně prozkoumaná), což naznačuje i teoretická část práce, z níž vyplývá, že to, jak chápou pojem sebevědomí samotní aktéři, není psychologicky studovaným tématem. V tomto ohledu je tedy práce poměrně originální. Protože nebylo možné téma ukotvit v konkrétních studiích či teoriích, které by se zabývaly shodnou otázkou jako prezentovaný výzkum, autorka se pokusila alespoň zmapovat odborná psychologická pojetí sebevědomí, s nimiž by následně mohla laické pojetí komparovat. Teoretická část tak představuje výčet některých přístupů, které autorka více či méně podrobně popisuje. Bohužel je však vzájemně příliš neporovnávatelná, ani k nim nezaujímá kritičtější postoj. Navíc se jedná o přístupy vyskytující se v české literatuře. Je škoda, že Ivana Křížová více nepracovala se zahraničními zdroji. Pojetí jednotlivých autorů/ek (zejména D. Sedláčkové či P. Janošové) totiž nejsou svébytnými teoretickými koncepty sebevědomí, ale spíše eklektickým vymezením na bázi pramenných publikací. Větší opora v zahraničních zdrojích by jistě dovolila vydat se i za úzké hranice pojmu sebevědomí a začít operovat s koncepty, jako je self-efficacy či locus of controle. Jejich relevance z analýzy dat jasně vyplývá. V rámci obhajoby by se autorka mohla vyjádřit k tomu, jak lze uvedené koncepty (případně další) vůči výzkumným datům vztáhnout.

Navzdory výhradám, které jako vedoucí k výslednému textu bakalářské práce mám, bych ráda vyzdvihla pracovitost autorky a velkou snahu reflektovat průběžné připomínky. Důvody, proč se text nepodařilo dotáhnout do kvalitnější verze, spatřuji jednak v časovém tlaku při ukončování práce, jednak v omezeném kontaktu s autorkou v klíčové fázi výzkumu, kdy pobývala na studijním pobytu v zahraničí. Aktivita studentky i přes tyto překážky byla příkladná.

Po formální stránce bakalářskou práci považuji za přiměřenou.

Závěr: Bakalářská práce Ivany Křížové se zabývá zajímavým tématem. Oceňuji autorčinu odvahu se do nového, obtížně zakotvitelného tématu pustit a zejména zájem, který prokazovala po celou dobu jejího vzniku. Vymezení výzkumného cíle a pohyb v terénu, včetně sběru dat autorka velmi dobře zvládla. Práce s teoretickými zdroji a zejména jejich následnou prezentaci hodnotím jako slabší. Podobně také analýza dat vykazuje nedostatky v použití pokročilých analytických metod, které by dovolily najít hlubší souvislosti mezi daty. Navzdory těmto kritickým připomínkám shledávám práci vyhovující základním nárokům na bakalářské práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.